

दुहुँ गाउँपालिका

दुहुँ राजपत्र

खण्ड - ४

संख्या - ३

मिति: २०७७।०४।२२

भाग - २

कार्यपालिकाबाट स्वीकृत मिति

२०७७।०४।१७

टोल शिक्षा सहजीकरण निर्देशिका २०७७

विश्वव्यापी कोरोना महामारीका कारण स्थगित रहेको विद्यालय शिक्षाका कार्यक्रम तत्काल संचालन गर्न असहज रहेको वर्तमान सन्दर्भमा वैकल्पिक शैक्षिक कार्यक्रमका माध्यमबाट विद्यालय उमेरका बालबालिकालाई कोभिड-१९ को सङ्क्रमणबाट आफुलाई जोगाउँदै आफ्नै परिवेशमा सिकाइका अवसरहरु प्रदान गरी शैक्षिक क्षति न्यूनीकरण गर्नु वाञ्छनीय भएकाले वैकल्पिक प्रणालीबाट विद्यार्थीको सिकाइ सहजीकरण निर्देशिका २०७७ को बुँदा नं. २५ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी दुहुँ गाउँकार्यपालिकाले यो टोल शिक्षा सहजीकरण निर्देशिका बनाइ लागु गरेको छ ।

१.

निर्देशिकाको नाम “टोल शिक्षा सहजीकरण निर्देशिका, २०७७” रहेको छ ।

(ख) यो निर्देशिका तत्काल प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा:

(क) “टोल” भन्नाले मानवीय बस्तीको एक लघु बस्तीलाई जनाउँछ ।

(ख) “टोल शिक्षक” भन्नाले टोलमा गएर शिक्षा प्रदान गर्ने व्यक्ति सम्झनुपर्छ र सो शब्दले विद्यालयको अध्यापक तथा प्रधानाध्यापक समेतलाई जनाउँछ ।

(ग) “टोल शिक्षा” भन्नाले टोल टोलमा गएर टोल शिक्षक वा स्वयंसेवकले प्रदान गर्ने शिक्षा सम्झनुपर्छ ।

(घ) “विद्यार्थी” भन्नाले सबै प्रकारका विद्यालयमा औपचारिक तथा अनौपचारिक रूपमा अध्ययनरत वा विद्यालय जाने उमेरका विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिका सम्झनुपर्छ ।

(ङ) “विद्यालय” भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम स्थापना भइ सन्चालन भएको सामुदायिक वा संस्थागत विद्यालयलाई जनाउँछ ।

(च) “स्वयंसेवक” भन्नाले विद्यार्थीको सिकाइलाई सहजीकरण गर्ने कार्यमा समुदायमा रही स्वेच्छिक रूपमा योगदान गर्ने स्थानिय तह वा विद्यालयले तोकेको व्यक्ति सम्झनुपर्छ ।

(छ) “गाउँपालिका” भन्नाले दुहुँ गाउँपालिका सम्झनुपर्छ ।

(ज) “शिक्षा शाखा” भन्नाले दुहुँ गाउँपालिकाको शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखा सम्झनुपर्छ ।

(झ) “वडा कार्यालय” भन्नाले दुहुँ गाउँपालिका भित्रका सबै वडा कार्यालयहरूलाई जनाउँछ ।

३. विद्यार्थी पहिचान: (क) वडा कार्यालय विद्यालय टोल शिक्षक तथा स्वयंसेवकले आफ्नो सेवा क्षेत्र भित्रका जुनसुकै विद्यालयमा अध्ययनरत सम्पूर्ण बालबालिकाहरूको पहिचान गरी बिना भेदभाव समान रूपमा शिक्षा प्रदान गर्नुपर्नेछ ।

(ख) टोल शिक्षा प्रणालीबाट सिकाइमा सहजीकरण गर्दा राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप बमोजिमका सामग्रीहरू प्रयोग गर्नुपर्नेछ ।

४. कार्यक्रम संचालन प्रकृया: (क) वडा कार्यालयहरूले आफ्नो वडा भित्रका सम्पूर्ण सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयका प्र. अ. हरूको बैठक बसाली उक्त विद्यालयहरूमा कार्यरत शिक्षकहरूको विवरणका आधारमा गाउँपालिका भित्र स्थायी बसोबास भएकाहरूको हकमा घर पायक पर्ने गरी तथा गाउँपालिका बाहिर स्थायी बसोबास भइ गाउँपालिका भित्र वर्तमानमा उपलब्ध भएकाहरूको हकमा उनीहरूको अस्थायी बसोबास पायक पर्ने गरी टोल निर्धारण गर्न सहजीकरण गर्नुपर्नेछ ।

(ख) एकै टोलमा एक भन्दा बढी शिक्षक संख्या भएमा समय बाँडफाँड गरी शिक्षण गर्न सकिनेछ साथै कुनै टोलमा शिक्षक अभाव भएमा नजिकैको अर्को टोलमा बढी भएका शिक्षक संख्याबाट मिलान गर्नुपर्नेछ । यसरी शिक्षक मिलान गर्दा उपलब्ध शिक्षकहरूको आपसी समझदारीमा गर्न सकिनेछ ।

(ग) गाउँपालिका वडा कार्यालय तथा विद्यालयले सिकाइ सहजीकरण कार्यक्रम संचालन गर्दा आवश्यकतानुसार सोही समुदायमा कृयाशील सङ्घसंस्था वा व्यक्तिको सहयोग लिन तथा परिचालन गर्न सकिनेछ ।

५. समूहगत सिकाइ कार्यक्रम सम्बन्धि व्यवस्था: दफा ३ को उपदफा (क) बमोजिम पहिचान गरिएका विद्यार्थीको समूहलाई देहाय बमोजिमको कार्यक्रम संचालन गरी सिकाइ सहजीकरण गर्नुपर्नेछ:

(क) सबै विद्यार्थीहरूलाई चालु शैक्षिक सत्रमा अध्ययन गर्ने कक्षा यकिन गरी सोको अभिलेख राखी पाठ्यपुस्तक उपलब्ध गराउने ।

(ख) शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्रबाट उत्पादन गरिएका स्वाध्ययन सामग्रीको विद्युतीय प्रति डाउनलोड गरी Soft Copy तथा उक्त सामग्रीको छपाइ गरि Hard Copy शिक्षा शाखाले वडा कार्यालय तथा विद्यालयको समन्वयमा टोल शिक्षक सम्म पुगे व्यवस्था मिलाउने ।

(ग) समुदायमा रहेका सिकाइ केन्द्रहरू तथा टोल शिक्षा केन्द्रहरूले एक आपसमा सामाजिक दुरी कायम गरी बसाइ व्यवस्था मिलाइ उपलब्ध शैक्षिक सामग्रीको उच्चतम सदुपयोग गर्दै प्रभावकारी रूपमा सिकने तथा सिकाउने व्यवस्था मिलाउने ।

(घ) स्थानीय समुदायमा रहेका शिक्षकहरू र उपलब्ध स्वयंसेवकहरूबाट विद्यार्थीहरूका लागि सिकाइमा प्रतक्ष्य रूपमा सहयोग पुर्याउने व्यवस्था मिलाउने ।

(ङ) गाउँपालिका, वडा कार्यालय, विद्यालय टोल शिक्षक तथा स्वयंसेवक सबैले आ-आफ्नो क्षेत्रमा उपलब्ध अभिभावकहरूलाई अभिभावक शिक्षाका माध्यमबाट निरन्तर रूपमा अभिभाकलाई बालबालिकाको सिकाइका लागि उत्प्रेरकको भूमिका निर्वाह गर्न प्रोत्साहित गर्ने ।

(च) स्थानिय स्तरमा संचालित एफ. एम. रेडियो तथा केन्द्रिय रेडियो र टेलिभिजन बाट प्रशारण हुने कक्षागत तथा विषयगत श्रव्य तथा श्रव्य-दृश्य पाठहरूको समय तालिका विद्यार्थी तथा अभिभावकलाई जानकारी गराइ उक्त माध्यमहरूबाट प्रभावकारी सिकाइकालागि प्रोत्साहित गराउने ।

६. कार्यक्रम संचालनका लागि सामग्रीको उपलब्धता: (क) विद्यालय तथा विद्यार्थीसंग उपलब्ध कक्षागत तथा विषयगत पाठ्यपुस्तकको अधिकतम उपयोग गरी शिक्षण सहजीकरण गर्न सकिनेछ ।

(ख) शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्रबाट उत्पादन गरिएका केही स्वाध्ययन सामग्रीहरू शिक्षा शाखाको माध्यमबाट Hard Copy र Soft Copy को रूपमा विद्यालयको समन्वयमा टोल शिक्षक सम्म पुग्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

(ग) अनलाइन विद्युतीय सामग्रीहरू शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्रको लर्निङ पोर्टल learning.cehrd.gov.np र प्रशारण भएका पाठहरू युट्युब च्यानल www.youtube.com/ncedvirtual तथा पाठ्यक्रम विकास केन्द्रको इ-पुस्तकालय www.moecdc.gov.np बाट निशुल्क डाउनलोड गरी प्रयोग गर्न वा गराउन सकिनेछ ।

(घ) उपदफा (क) (ख) र (ग) मा उल्लिखित सामग्रीका अतिरिक्त विद्यालय तथा शिक्षकले उपलब्ध प्रविधि र आफ्नो शैक्षिक कौशल तथा दक्षताका आधारमा सिकाइ सामग्री विकास गरी सिकाइ सहजीकरण कार्यक्रम संचालन गर्न सक्नेछन् ।

७. गाउँपालिकाको भूमिका: टोल शिक्षाका माध्यमबाट शिक्षण सहजीकरण गर्ने सम्बन्धमा गाउँपालिकाले शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखाको माध्यमबाट देहाय बमोजिमको भूमिका निर्वाह गर्नुपर्नेछ:

(क) दफा ३ बमोजिम हरेक टोलमा रहेका विद्यार्थीहरूको पहिचान तथा अभिलेखन सम्बन्धी कार्य गर्ने गराउने

(ख) शिक्षकलाई सिकाइ सहजकर्ता तथा मुल्याङ्कनकर्ताको रूपमा परिचालन गर्ने र सोको अनुगमन गर्ने गराउने

(ग) डिजिटल वा दूर शिक्षण सामग्री प्रयोग र कोभिड-१९ वा यस्तै प्रकारको विपद् सम्बन्धि सचेतना अभिवृद्धिका कार्यक्रम संचालन गर्ने

(घ) स्थानीय रूपमा बसोबास गरिरहेका शिक्षक तथा स्वयंसेवकहरूलाई सहजकर्ताको रूपमा परिचालन गर्ने गराउने

(ङ) केन्द्र प्रदेश र अन्यले उत्पादन गरेका तथा विकास गरेका र अनलाइन र अफलाइनमा उपलब्ध सामग्रीहरूलाई टोल शिक्षक तथा विद्यार्थी सम्म उपलब्ध गराउने

(च) आवश्यकतानुसार पुराना पाठ्यपुस्तकको प्रयोग गर्ने व्यवस्था मिलाउने

(छ) विद्यार्थीहरूलाई पाठ्यपुस्तक उपलब्ध गराउन आवश्यक सहजीकरण गर्ने

(ज) भौतिक पुर्वाधार र विद्यार्थी संख्याका आधारमा भौतिक दुरी कायम गरी कार्यक्रम संचालनमा सहजीकरण गर्ने

(झ) स्थानिय संघसंस्थाको सहकार्यमा विभिन्न माध्यमको उपयोग गरी कार्यक्रम संचालन गर्ने गराउने

८. वडा कार्यालयको भूमिका: टोल शिक्षाका माध्यमबाट शिक्षण सहजीकरण गर्ने सम्बन्धमा वडा कार्यालयले देहाय बमोजिमको भूमिका निर्वाह गर्नुपर्नेछ:

(क) विद्यार्थी पहिचान कार्यमा आवश्यक सहजीकरण गर्ने

(ख) वडा कार्यालय भित्रका सबै विद्यालका प्र. अ. तथा आवश्यक परेमा वि. व्य. स. अध्यक्षहरूको भेला बोलाइ प्रत्येक टोलमा कम्तीमा एक जना शिक्षक उपलब्ध गराउने कार्यमा सहजीकरण गर्ने

(ग) टोल शिक्षक अपुग हुने अवस्थामा स्थानिय स्वयंसेवक परिचालन कार्य गर्ने गराउने

(घ) आफ्नो वडा भित्र संचालित टोल शिक्षा कार्यक्रमको नियमित अनुगमन गरी प्रभावकारी शिक्षणका लागि प्रोत्साहन गर्ने

(ङ) विद्यालय, टोल शिक्षक र गाउँपालिका बिच कार्यक्रमको प्रभावकारिताका लागि सुचना आदान प्रदान गर्न पुलको रुपमा कार्य गर्ने

९. विद्यालयको भूमिका: टोल शिक्षाका माध्यमबाट शिक्षण सहजीकरण गर्ने सम्बन्धमा विद्यालयले देहाय बमोजिमको भूमिका निर्वाह गर्नुपर्नेछ:

(क) दफा ३ बमोजिम आफ्नो सेवा क्षेत्रमा रहेका विद्यार्थीहरूको पहिचान तथा अभिलेखनको कार्य गर्ने गराउने

(ख) गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयसंग समन्वय गरी टोल निर्धारण गर्ने तथा आफ्नो विद्यालयमा कार्यरत शिक्षकहरूलाई पायक पर्ने गरी टोल टोलमा खटाउने

(ग) शिक्षकहरूलाई स्थानिय परिवेश अनुसार छापा वा डिजिटल शैक्षिक सामग्री उत्पादन गर्न प्रोत्साहन गर्ने

(घ) विद्यार्थीहरूको सहभागिता र सिकाइको निगरानी तथा मुल्याङ्कन गर्ने

(ङ) विद्यार्थीका लागि तयार गरिएका विद्युतीय तथा अन्य स्वाध्ययन सामग्रीहरू विभिन्न माध्यमबाट संकलन गरी टोल शिक्षक तथा विद्यार्थीमाझ पुगाउने व्यवस्था मिलाउने

(च) खुला स्रोतमा आधारित निःशुल्क उपलब्ध हुने अनलाइन र अफलाइन सिकाइ व्यवस्थापन प्रणालीहरू उपयोग गर्ने गराउने

(छ) विद्यालयले आफ्नो सेवा क्षेत्रमा रहेका सबै विद्यार्थीहरूलाई सिकने अवसर प्रदान गर्ने

(ज) विद्यार्थीलाई घरघरमा पाठ्यपुस्तक उपलब्ध गराउने

(झ) व्यवस्थापकीय प्रबन्धको विषयमा गाउँपालिकाको अनुमति लिने

१०. शिक्षकको भूमिका: टोल शिक्षाका माध्यमबाट शिक्षण सहजीकरण गर्ने सम्बन्धमा शिक्षकको भूमिका देहाय बमोजिम हुनेछ:

(क) दफा ३ बमोजिम आफ्नो बसोबास क्षेत्रमा रहेका विद्यार्थीहरूको पहिचान तथा अभिलेखनका लागि विद्यालयलाई विवरण उपलब्ध गराउने

(ख) समुदायमा टोल शिक्षकको रुपमा काम गर्न आफुले अध्यापन गरिरहेको विद्यालय र आफू बसिरहेको टोल नजिकैको विद्यालयमा सम्पर्क राख्ने

(ग) नयाँ तथा पुराना पाठ्यपुस्तकको प्रयोग गरेर पढ्ने वा सिकने सिकाउने कुरामा सहजीकरण गर्ने

(घ) समुदायमा रहेका आफुले पढाउने विद्यालयका तथा आफुले पढाउने विद्यालयका बाहेकका विद्यार्थीहरूको सूची बनाइ सहजीकरण गर्ने

(ङ) बसोबास नजिक रहेको विद्यालयलाई आवश्यकतानुसार सहयोग गर्ने

(च) विद्यार्थीहरूलाई सर्वव्यापी रुपमा प्रयोग भएका अनलाइन / अफलाइन पद्धति तथा अन्य शिक्षण सिकाइका साधनहरूलाई प्रयोग गर्न प्रोत्साहन गर्ने

(छ) आफ्नो टोलमा रहेका हरेक विद्यार्थीका अभिभावकसँग प्रतक्ष्य सम्पर्कमा रही अभिभावक शिक्षाका माध्यमबाट हरेक तहका विद्यार्थीलाई सिकाइकालागी उत्प्रेरित गर्ने

(ज) टोल शिक्षामा आफुले सहजीकरण गरिरहेका विद्यार्थीहरूको **अनुसूची- १** को ढाँचामा दैनिक हाजिरी लिइ प्रत्येक महिनाको विद्यार्थी उपस्थिति महिना समाप्त भएको एक हप्ता भित्र दुइ प्रति आफु अध्यापनरत विद्यालयमा पेश गर्ने र विद्यालयले एक प्रति

आफूसँग राखी एक प्रति प्रमाणित गरी ५ दिन भित्रमा गाउँपालिकाको शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखामा पुग्ने व्यवस्था मिलाउने ।

११. अभिभावकको भूमिका: टोल शिक्षाका माध्यमबाट शिक्षण सहजीकरण गर्ने सम्बन्धमा अभिभावकको भूमिका देहाय बमोजिम हुनेछ:

(क) आफ्ना बालबालिकालाई जीवनोपयोगी परम्परागत तथा सामाजिक व्यवहार कुशल सिपहरु सिक्न र सिकाउन उत्प्रेरित गर्ने

(ख) आफ्ना बालबालिकाहरुको अध्ययन अध्यापनमा निरन्तर सहयोग गर्ने

(ग) समुदायमा सिकाइकालागि उत्प्रेरकको भूमिका निर्वाह गर्न सक्रिय रहने

(घ) विद्यार्थीहरुको पहिचान तथा अभिलेखनका लागि गाउँपालिका तथा विद्यालयलाई विवरण उपलब्ध गराउने

१२. समन्वय तथा अनुगमन समिति: (क) टोल शिक्षा कार्यक्रमको समन्वय तथा अनुगमन गाउँपालिका स्तरमा शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखाले गर्नेछ भने वडा स्तरमा वडापालिका र विद्यालयले गर्नेछ ।

१३. सङ्घ संस्थाहरूसँग सहयोग लिन तथा सहकार्य गर्न सकिने: टोल शिक्षा संचालनमा सूचना तथा प्रविधिसँग सम्बन्धित पेशागत सङ्गठनहरु र अन्य विषयगत पेशागत सङ्गठनहरु शिक्षक संघ सङ्गठनहरु अन्य शिक्षण सिकाइसँग सम्बन्धित संस्थाहरु तथा शिक्षासँग सरोकार राख्ने संघ प्रदेश र स्थानिय तहमा कार्यरत संघ संस्था तथा व्यक्तिहरूसँग सहयोग लिन तथा सहकार्य गर्न सकिनेछ

१४. थप व्यवस्था गर्न सक्ने: वडा कार्यालय विद्यालय तथा टोल शिक्षकले वैकल्पिक माध्यमबाट सिकाइमा सहजीकरण गर्दा यस निर्देशिकामा उल्लिखित व्यवस्थाका अतिरिक्त थप व्यवस्था गर्न सक्नेछन् ।

१५. मापदण्डको पालना गर्नुपर्ने: यस निर्देशिका बमोजिम टोल शिक्षाका माध्यमबाट सिकाइमा सहजीकरण गर्दा कोभिड-१९ को संक्रमणको नियन्त्रण र रोकथामका लागि नेपाल सरकार वा नेपाल सरकारद्वारा गठित समितिहरु स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय प्रदेश स्थानीय तह र स्थानीय प्रशासनबाट निर्धारित संक्रमण नियन्त्रण र रोकथामसँग सम्बन्धित सबै मापदण्डहरुको पालना गर्नुपर्नेछ ।

१६. बाझिएमा अमान्य हुने: यस निर्देशिकामा उल्लिखित कुनै व्यवस्था प्रचलित कानूनसँग बाझिएमा बाझिएको हदसम्म यस निर्देशिकाको व्यवस्था अमान्य हुनेछ ।

अनुसुची- १

टोल शिक्षकको नाम: अध्यापन गरेको टोल: अध्यापनरत विद्यालय:

हस्ताक्षर:

प्र. अ. को हस्ताक्षर:

क्र	विद्यार्थी को नाम	अध्ययन स्त	गते	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२
-----	----------------------	---------------	-----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

अनुपात्रिका

आज्ञाले,
महेशबहादुर बम
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

उत्तर नाउपात्रिका